

شیعیان و تنگنای عصر عباسی

www.ketab.ir

صادق انصاری پور

سرشناسه	: انصاری پور، صادق، ۱۳۶۳
عنوان و نام پدیدآور	: شیعیان و تنگنای عصر عباسی/صادق انصاری پور.
مشخصات نشر	: تهران: میراث شرق، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۵۵ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۸۳-۳۸-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۴۹ - ۲۵۵.
عنوان دیگر	: مظلومیت شیعه در عصر عباسیان.
موضوع	: شیعه -- تاریخ Shi'ah -- History عباسیان -- تاریخ Abbasids -- History
رده بندی کنگره	: BP۲۲۹
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۵۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۶۶۰۵۶۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

انتشارات میوات شرق
آدرس انتشارات: تهران، خیابان ساقدوش، خیابان شقایق، پلاک ۱۲، واحد ۱۷، کدپستی ۱۶۶۵۶۸۷۳۷۸
تلفن ۰۹۱۲۰۶۹۱۸۲۰

info@sharghs.ir
www.sharghs.ir

شیعیان و تنگنای عصر عباسی

نویسنده: صادق انصاری پور
حروفچینی: نشر زاگرس مونترال
چاپ، صحافی، لیتوگرافی: زاگرس
چاپ اول: بهار ۱۴۰۱
تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۸۳-۳۸-۸

فهرست مطالب

۱۴.....	دیباچه
۱۶.....	مقدمه مؤلف
۱۷.....	هدف از تألیف کتاب
۲۰.....	فصل اول ظلم از نگاه شریعت
۲۲.....	دیدگاه دین نسبت به ظلم
۲۴.....	تعریف ظلم
۲۵.....	اقسام ظلم
۲۵.....	عوامل ظلم
۲۶.....	اسلام و مبارزه با ظلم
۲۸.....	راهکارهای اسلام برای جبران ظلم
۳۳.....	فصل دوم مروری بر حکومت عباسیان
۳۵.....	تاریخچه مختصری از حکومت عباسیان
۳۷.....	سیره خلفای بنی عباس
۳۸.....	مقایسه بنی امیه با بنی عباس
۳۹.....	چگونگی پیچیده شدن طومار حکومت امویان
۴۱.....	شورش‌ها و قیامهای علیه عباسیان
۴۲.....	چگونگی به قدرت رسیدن بنی عباس
۴۴.....	تفاوت نگرش خلفای عباسی با خلفای اموی
۴۷.....	گسترش شیعه در دوران عباسیان

۴۸.....	جدایی عباسیان از علویان
۵۰.....	فصل سوم وضعیت شیعیان در دوران سفاح و منصور دوانیقی
۵۲.....	ابوالعباس سفاح
۵۵.....	دو مشکل اساسی حکومت سفاح
۵۶.....	منصور دوانیقی
۵۷.....	رفتار منصور با مردم
۵۹.....	رفتار منصور با علویان
۶۰.....	کشتار و شکنجه علویان
۶۳.....	رفتار منصور با سادات حسنی
۶۶.....	فشارهای سیاسی بر شیعیان و آغا و دوباره تقیه
۶۸.....	نشر علم و حدیث حنی در حال تقیه
۶۹.....	مظلومیت محبوبیت آفرین
۷۰.....	نصب فرماندار سنگ‌دل در مدینه
۷۳.....	مشهور بودن دشمنی منصور با علویین
۷۶.....	رفتار منصور با امام صادق علیه السلام
۷۹.....	رفتار منصور با امام کاظم علیه السلام
۸۳.....	فصل چهارم وضعیت شیعیان در دوران مهدی، هادی و هارون الرشید
۸۵.....	برخورد مهدی با علویان
۸۷.....	برخورد هادی با علویان
۸۹.....	هارون الرشید
۹۱.....	نیرنگ‌های هارون و تظاهر به دینداری
۹۲.....	هارون در تعقیب فرزندان حضرت علی علیه السلام

- نیرنگ هارون ۹۵
- علل گسترش شیعیان در عصر عباسیان ۹۶
- قیام‌های علویان ۹۸
- هارون و علویان ۹۹
- از شمشیر هارون خون می‌چکد ۱۰۱
- برخورد هارون با موسی بن جعفر علیه السلام ۱۰۲
- برخورد هارون با امام رضا علیه السلام ۱۰۳
- مرگ هارون ۱۰۵
- فصل پنجم توطئه‌های مأمون و معتصم علیه امام رضا علیه السلام، امام جواد علیه السلام و شیعیان ۱۰۶
- امین و فرصتی مناسب برای امام رضا علیه السلام ۱۰۸
- دوران مأمون ۱۱۰
- مأمون از دیدگاه علویان ۱۱۱
- قیام‌های علویان در زمان مأمون ۱۱۱
- پیشنهاد ولایت‌عهدی مأمون و سیاست امام رضا علیه السلام ۱۱۳
- سیاست‌های مأمون در حکومت داری و ظلم به شیعیان ۱۱۵
- برخورد مأمون پس از شهادت امام رضا علیه السلام ۱۱۸
- قیام محمد بن جعفر بن محمد ۱۱۸
- زندگانی امام جواد علیه السلام ۱۲۱
- ازدواج توطئه آمیز دختر مأمون با امام جواد علیه السلام ۱۲۳
- انگیزه‌های مأمون از ازدواج دخترش با امام جواد علیه السلام ۱۲۳
- چرا امام جواد علیه السلام با این ازدواج موافقت کردند؟ ۱۲۴
- وضوح مظلومیت در مکتب علمی امام جواد علیه السلام ۱۲۴
- سیاست ریا و تزویر مأمون ۱۲۶

- ۱۲۷ اقدامات مأمون در روزهای نخست اقامت در بغداد
- ۱۲۸ اهداف مأمون از احضار امام جواد علیه السلام به بغداد
- ۱۲۹ متهم کردن امام جواد علیه السلام
- ۱۳۰ برخورد و انزجار امام جواد علیه السلام از مأمون
- ۱۳۰ زنده داشتن یاد پدر
- ۱۳۱ تشیع در دوران امام جواد علیه السلام
- ۱۳۲ ارتباط امام علیه السلام با شیعیان
- ۱۳۲ وصیت‌نامه و مرگ مأمون
- ۱۳۳ دوران خلافت معتصم
- ۱۳۴ شهادت امام جواد علیه السلام
- ۱۳۷ فصل ششم چگونگی برخورد خلفای معاصر امام هادی علیه السلام با آن حضرت و شیعیان
- ۱۳۹ خلفای معاصر امام هادی علیه السلام
- ۱۳۹ دوران خلافت المعتصم بالله
- ۱۴۱ دوران خلافت واثق بالله و علویان
- ۱۴۲ برخورد متوکل با علویان
- ۱۴۵ دشنام و بدگویی به علویان
- ۱۴۸ متوکل و دوستان اهل بیت علیهم السلام
- ۱۵۰ موضع‌گیری متوکل در برابر جبهه امامت
- ۱۵۲ جرم بودن نقل فضائل اهل بیت علیهم السلام
- ۱۵۴ کینه متوکل نسبت به امیر مؤمنان علیه السلام
- ۱۵۶ متوکل و تخریب قبر امام حسین علیه السلام
- ۱۵۸ کاخ‌ها و بزم‌های پر تجمل
- ۱۶۰ به قتل رسیدن متوکل و خلافت منتصر

۱۶۰	اقدامات متتصر
۱۶۱	دوران خلافت مستعین
۱۶۴	دوران خلافت معتر
۱۶۶	فعالیت مخفی امام هادی علیه السلام
۱۶۸	شبکه ارتباطی وکالت
۱۶۹	انتقال امام از مدینه به سامرا
۱۷۰	ورود امام به سامرا
۱۷۲	شاگردان مکتب امام هادی علیه السلام
۱۷۳	شهادت امام علیه السلام
فصل هفتم چگونگی برخورد خلفای عباسی امام حسن عسکری علیه السلام با آن حضرت و شیعیان	
۱۷۶	
۱۷۸	زندگانی امام حسن عسکری علیه السلام
۱۷۹	رفتار خلفای عباسی نسبت به امام حسن عسکری علیه السلام
۱۸۰	خلافت مهدی و برخورد او با امام حسن عسکری علیه السلام
۱۸۲	نیرنگ و تزویر معتمد
۱۸۲	فعالیت اختصاصی امام حسن عسکری علیه السلام
۱۸۳	مظلومیت‌های شیعه در زمان معتمد
۱۸۶	وضعیت ذریه حضرت علی علیه السلام در عصر معتمد
۱۸۷	ظلم‌های خلفای عباسی در حق امام حسن عسکری علیه السلام
۱۸۸	مظلومیت امام حسن عسکری علیه السلام و زندانی‌های گوناگون
۱۹۰	شهادت امام حسن عسکری علیه السلام

فصل هشتم مروری بر وضعیت خلفای عباسی بعد از شهادت امام عسکری علیه السلام تا دوران

المقتفی لأمرالله	۱۹۳
برخورد المعتضد بالله با علویان	۱۹۵
برخورد المكتفی بالله با علویان	۱۹۶
خلافت المقتدر بالله	۱۹۷
خلافت القاهر بالله	۱۹۸
خلافت الراضی بالله و برخورد وی با علویان	۱۹۹
خلافت المتقی بالله	۱۹۹
خلافت المستکفی بالله	۲۰۰
خلافت المطیع لله	۲۰۲
خلافت الطائع لله	۲۰۳
خلافت القادر بالله	۲۰۳
خلافت القائم بامرالله	۲۰۴
خلافت مقتدی بامرالله	۲۰۵
خلافت مستظهر بالله	۲۰۶
خلافت مسترشد بالله	۲۰۸
خلافت الراشد بالله	۲۰۹
فصل نهم وضعیت شیعیان در زمان آخرین خلفای عباسی	۲۱۲
خلافت ابو عبد الله محمد المقتفی لامرالله	۲۱۴
مظلومیت سادات علوی در ایام خلافت المقتفی لامرالله	۲۱۶
ذکر خلافت المستنجد بالله	۲۱۷
ذکر خلافت المستضعی بامرالله	۲۱۸
شکست علویان و بازگشت دولت عباسی به مصر	۲۱۸

۲۲۰	 خلافت الناصر لدين الله
۲۲۰	 خصوصیات ناصر
۲۲۲	 اقدامات ناصر
۲۲۴	 دیدگاه سیوطی و ابن عمار حنبلی درباره ناصر
۲۲۵	 نقد بر اقدامات ناصر
۲۲۶	 اوضاع سیاسی شیعیان بغداد در دوره خلافت ناصر
۲۲۷	 خلافت الظاهر بامرالله
۲۲۸	 وضعیت شیعیان در دوره الظاهر بامرالله
۲۲۹	 خلافت المستنصر بالله
۲۳۱	 خلافت مستنصر
۲۳۲	 نظریه ابن طقطقی درباره مستنصر
۲۳۳	 نظریه ابن العبری درباره مستنصر
۲۳۳	 اقدامات مستنصر برای شیعیان با اغراض سیاسی
۲۳۵	 درگیری شیعه و سنی در دوره خلافت مستنصر
۲۳۶	 واقعه کرخ (۶۵۴ ق) و مظلومیت شیعیان
۲۳۸	 اتهامات ناروا نسبت به ابن علقمی شیعی
۲۴۰	 علل بقاء تشیع
۲۴۲	 فصل دهم انقراض سلسله بنی عباس
۲۴۴	 سرانجام بنی عباس
۲۴۵	 نقش شیعیان در حادثه سقوط بغداد و انقراض بنی عباس
۲۴۷	 مظلومیت شیعیان حتی هنگام حمله مغول
۲۴۷	 علل انقراض بنی العباس
۲۴۹	 منابع و مأخذ

دیباچه

مطابق منابع تاریخی، مظلومیت خاندان پیامبر(ص) و شیعیان آنها هم در زمان رسول الله(ص) و هم بلافاصله بعد از رحلت نبی اکرم(ص) آغاز شد، عرصه‌های مظلومیت اهل بیت(ع) و شیعیان آنها متفاوت بود و در هر دوره ی تاریخی به اشکال مختلف نمود داشت طبیعی است گزارش تاریخی این مظلومیت‌ها که ریشه‌های مظلومیت مسلمانان شیعه در عصر حاضر نیز می‌باشد از اهمیت خاصی برخوردار است و با عنایت به سیره و تأکید پیشوایان شیعه مبنی بر بیان و شرح مظلومیت‌های اهل بیت(ع) و شیعیان آنها از جمله روایت معروف امام باقر(ع)^۱ و روایت حضرت زهرا(س) در خصوص بیان تشریحی مظلومیت شیعیان تردیدی نمی‌ماند که این موضوع از همان ابتدا مورد عنایت خاص پیشوایان اسلام بوده است از طرف دیگر ظلم بر مسلمانان شیعه دارای دو عرصه متداخل بوده است گاه از جانب حاکمان ظالم در درون دنیای اسلام و گاه از بیرون دنیای اسلام رخ داده است که تفکیک عوامل آن برای شناخت راهکارها ضروری است. همچنین ظلم بر مسلمانان شیعه در دوره معاصر نیز از شیعه ستیزی تاریخی کمال بهره را برده است و در عرصه‌های مختلف سیاسی، رسانه‌ای و اجتماعی عصر حاضر و حتی فضای روابط بین المللی شکل گرفته است اما بیان این نکته مهم است که اگرچه مسلمانان شیعه در طول تاریخ مورد

۱. شیعیان ما را در هر شهری به دست می‌آوردند می‌کشتند و دست و پاهایشان را به جرم شیعه

مظالم، فشار و سرکوب بوده‌اند اما این طور نیست که مکتب تشیع تنها مکتب ستم کشیدگان عالم اسلامی باشد بلکه با نگاهی به تاریخ اسلام در می‌یابیم که تشیع، مکتب آزاداندیشان، عدالت گرایان و هواداران حاکمیت اسلام دور از استبداد بوده است. به همین دلیل هر انقلابی، آزاد اندیش، عقل گرا و عدالت گرا که بر خلاف عقاید رسمی دربار خلیفگان و پادشاهان اموی، عباسی، مغول و عثمانی حرکت می‌کرد به جرم تشیع مورد آزار و ظلم قرار می‌گیرد. بزرگانی چون: جابر بن حیان، ابن سکیت، بوعلی سینا، سهروردی و... به همین اتهام مورد تعقیب قرار می‌گرفتند.^۱ و با همه این فشارها شیعیان در کنار دیگر مسلمانان نقش بی‌بدیل خود را در ساختن تمدن اسلامی ایفا کردند.^۲

دوره حدود پانصد و سی ساله خلافت عباسیان اگرچه از سویی شاهد رشد روزافزون مکتب تشیع بود ولی از جانب دیگر شاهد مظالم متعدد و گوناگونی علیه خاندان پیامبر(ص) و هواداران آنها بود که بیان آن مظلومیت‌ها در هر قرن از بحث فراوانی را می‌طلبد که اثر حاضر گزارش فهرست‌واری از آن مظالم را ارائه کرده و به خامه روان محقق ارجمند جناب حجت الاسلام صادق انصاری‌پور به رشته تحریر در آمده است. مجمع جهانی شیعه شناسی افتخار دارد این اثر را به جامعه فرهنگی کشور عرضه نماید و امید است که قدمی برای تبیین بیشتر ریشه‌های مظلومیت شیعه در عصر حاضر و ارائه راهکارهای برون رفت از آن باشد.

مجمع جهانی شیعه شناسی

-
۱. در این باره رک: حسن انوشه، شیعه مظلوم یا ستم‌پنده؟، نشریه کلمه، شماره هفتم و هشتم.
 ۲. در این باره رک: تاسیس الشیعه لعلوم الاسلام، نویسنده: صدر، حسن ناشر: اعلمی محل نشر: تهران سال نشر: ۱۳۷۵. و علی اکبر ولایتی، نقش شیعه در فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، تهران: امیر کبیر، ۱۳۸۹.